

Eminentissimi Ac Reverendissimi Domini, D. Joannis Baptistæ, Cardinalis De Luca, Theatrum Veritatis Et Justitiæ, Sive Decisivi Discursus

Ad Veritatem Editi In Forensibus Controversiis, Canonicis & Civilibus, in quibus in Urbe Advocatus, pro una partium scripsit, vel Consultus respondit ; Cum Indicibus Argumentorum, Causarum ac Rerum luculentissimis. Opus Tam Judicibus, Quam Causarum Patronis, atque omnibus in utroque Foro ...

Pars I. De judiciis & judicialibus. Hoc est de Sententia & re judicata, Executione, Attentatis, Judice, Notario, Advocatis, Procuratoribus, Expensis, & aliis ad materiam judiciorum. Pars II. Relatio Romanæ Curix forensis, ejusque Tribunalium, & Congregationum

**Luca, Giovanni Battista de
Coloniae Agrippinae, 1691**

Disc. XXIII. De confessone partis; Et qua occasione agitur etiam de interrogatoriis actionibus, sive de positionibus.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-74090](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-74090)

et non sint, cum similibus; Bene tamen huiusmodi probationes, cum alio facta, praesertim in causa status, magnum praestabunt adminiculum novarum probationum, quae cum hac diversa persona fiant; tit. de praesent. disc. 33. & apud proximè allegatos. Ideoque facti potius, ac arbitrii, quam juris est quaestio, quae certam regulam generalem non recipit, cum totum pendeat à singulorum casuum circumstantiis, erroneumque propterea est; tam in

22 ista particulari conclusione, quam generaliter in univèrsa ista materia probationum, procedere cum generalitatibus, vel cum doctrinis, ac decisionibus, quae aliquos casus particulares percutiant, eorum combinatione non bene facta.

- 28 De regula, quod confessio auctoris nocet heredi, & successori.
 29 An confessio procuratoris praedictet, & an possit revocari.
 30 In beneficiis quid operetur confessio Partis.
 31 Quid in materia fideicommissaria.
 32 Confessio non praedictat in iis, quae obiter, & ad alium effectum dicuntur.
 33 De regula generali in materia.

DISC. XXIII.

Certum est, nimiumque vulgatum juris principium, quod nulla datur major probatio, quam proprii oris confessio, quae inter omnes species probationis est prima, aliarumque mater, Verum quia de legitima, perfecta que confessione id intelligendum est, adeo nullam patitur exceptionem, ex multis, quae in iure considerantur; Hinc proinde, quamvis axioma, generaliter, ac in abstracto clarum, atque indubitatum sit, in concreto tamen super eius applicatione, nimium frequentes audit foris quaestiones.

Duplicis namque speciei confessio est, Una scilicet judicialis; Et altera extrajudicialis; Illa verò quae in iudicio fit, plures habet species, quoniam; Alia est vera & propria confessio judicialis, quae in ipso calore, ac forma iudicii, explicitè, atque consultò fiat, puta quia Parte interessata, vel Iudice in forma iudicii, debitorem, vel delinquentem interrogante, ipse positivè interrogatis respondendo veritatem fateatur; Tunc etenim verè & propriè praefatum axioma locum habet, atque alterum intrat, quod in confessum aliae non sunt Iudicis partes nisi in exequendo, dum ipsemet Reus, vel debitor, ita se ipsum ore proprio iudicavit, add. ad Vesp. lib. 5. cap. 16. Post. de manut. obser. 19. num. 17. & seq. tit. de credit. disc. 116. & infra in eo disc. in quo agitur de processu executivo in actione personali.

Et nihilominus, etiam isto casu, praesupposita in confitente, iudicii, vel rationis perfectio usu (cum posita imperfectione, illa sine dubio nullius momenti sit,) adhuc non desunt exceptiones, tam in criminalibus, de quibus in praesenti non agitur, quam etiam in civilibus; Primo scilicet erroris, qui tamen in facto proprio non praesumitur, sed concludenter probari debet, Mant. dec. 199. Baratt. decif. 369. Bich. decif. 367. Secundo alicujus accidentalitatis habetationis mentis, vel intellectus; Tertio quod confessio ambigua sit, cum ad effectum praedicti, omnino clara, & univoca requiratur, adeo ut dubia, vel aequivoca, favore confitentis interpretanda sit, ut ei quominus fieri potest, praedictet. Mant. decif. 205. decif. 218. par. 6. rec. add. ad Baratt. decif. 443. tit. de testam. disc. 33.

Quarto quod confessio contineat rem, quae ab animo vel à facto proprio pendeat, & in quibus terminis axioma procedit; Secus autem, ubi sit confessio in iis, quae juris sunt, in quibus ea non attenditur, ubi jus ita non disponat, & ubi disponat, nil refert confessionem adesse, cum ipsius legis operatio sufficiat, adeo ut ea, vel non sufficiat, vel non sit necessaria. Baratt. decif. 335. & 483. & utrobique num. 5.

Quinto quod factum tertii contineat, seu quod alias à facto confitentis non pendeat, in quo pariter tanquam confessio partis, adeo operativa non consideratur; Bene tamen ad veritatis comprobationem.

De confessione Partis; Et qua occasione agitur etiam de interrogatoriis actionibus, sive de Positionibus.

S V M M A R I V M.

- 1 Partis confessio, superat omnem speciem probationis dummodo sit legitima.
 2 Potissimè ubi sit confessio judicialis, & qualis ista dicatur.
 3 Quando etiam confessio judicialis non afficiat, quia erronea, sed error non praesumitur.
 4 Debet esse univoca, & aequivoca non praedictat.
 5 Non attenditur confessio in iis, quae consistunt in iure.
 6 Minusque in iis, quae pendent à facto tertii.
 7 De implicita confessione, quae resultat à productione.
 8 An id resultet à productione facta per procuratorem.
 9 De confessione quae resultat à positionibus, & quod ponens fateatur, sed non articulet.
 10 Unde deriveret ista conclusio, & quomodo intelligi debeat.
 11 De operationibus iuramenti, & quomodo debeant intelligi.
 12 De actionibus interrogatoriis, & de obligatione respondendi.
 13 Quod usus positionum sit inutilis, & debeat aboleri.
 14 De abusu circa perjurium.
 15 De confessione judiciali deducta ex obligatione penes acta.
 16 De confessione extrajudiciali, quando probet.
 17 Confessio minorum, & mulierum prohibitarum contrahere non praedictat.
 18 In his confessiones judiciales attenduntur, & praedictant.
 19 Declaratur quando confessio judicialis sine solemnitatibus praedictet.
 20 Confessio extrajudicialis parte praesente probat.
 21 Etiam si per epistolas familiares.
 22 Quid de confessione extrajudiciali parte absente.
 23 De eadem, & quomodo ista confessio debeat probare.
 24 De confessione extrajudiciali parte absente per epistolam scriptam tertio.
 25 Confessio tertii an attendatur in praedictum tertii, & praesertim de confessione Tutoris, & Praelati, vel alterius administratoris.
 26 Confessio qualificata, an possit dividi, atque rejecta qualitate attendi, distinguitur.
 27 De confessione debiti facta in testamento, quid importet, & an sit revocabilis.

Card. de Luca de iudicis & judicialibus.

G

batio.

bationem confert, quando alia species accedant potissimè verò ubi fraus legi, vel usuris fieri valeat; *Buratt. decis. 1. & sapius sub tit. de usur. Ottob. decis. 196.* Cum similibus exceptionibus, quæ pro facti qualitate dari solent.

7 Alia species confessionis iudicialis est illa, quæ implicitè, seu virtualiter ex aliquo actu in iudicio facto resultat; Puta per productionem iurium, & scripturarum, ex iuris regula, quod producens scripturas approbare, seu fateri dicitur omnia, quæ in eis continentur, *tit. de Regal. disc. 47. ac etiam habetur infra disc. 28. agendo de scripturarum productione, & alibi hoc eod. tit.*

8 Illa verò confessio tantæ non est operationis, quantum est prior, eaque plures etiam patitur exceptiones, Vel quia scilicet iuxta modernam frequentem cautelam, facta sit cum protestatione, ut censetur scriptura approbata in partibus favorabilibus tantum impugnativè autem quoad odiosas, vel præiudiciales, (quod in Curia Practici dicunt fieri per compulsum;] Sive quia facta sit per non habentem legitimam, ac sufficiens mandatum; Undè propterea frequenter cadunt quæstiones super mandato præsumpto, quod ex præsumptionibus, & adminiculis deduci solet, illo præsertim quod resultat à qualitate scripturæ, quam non nisi ab ipso principali, procurator habere potuerit, *eodem disc. 47. de Regal. & infra dicto disc. 28.*

Id autem non semper tutum est, cum ab eodem principali, dari potuerint Causidico scripturæ, ad eius instructionem eumque consulendum, an expediat illas exhibere, nec ne; Ipse autem Causidicus, præter voluntatem principalis, ac sine mandato, & frequentius ex ignorantia, *dicto disc. 47. de Regal.* (& utinam quandoque non ex corruptela, & collusione cum altera parte) eas producat; Quamvis enim id non præsumatur; Attamen ista est simplex juris præsumptio, quæ non solum per contrariam expressam probationem, sed etiam per fortiores præsumptiones tolli potest, idè quæ discretè profacti, & personarum qualitate ista conclusio intelligenda est circa huiusmodi confessionem, quæ ex scripturarum productione resultat.

9 Eiusdemque speciei est illa confessio virtualis vel implicita, quæ resultat à positionibus, quoniam ponens fateri dicitur omnia, quæ in positionibus continentur, *Gregor. & add. decis. 143. & 385. Buratt. & add. decis. 566. Rovit. pragm. 8. de iudic. Id autem non sequitur in articulis, ex regula quod articulus non facitur; Adhuc tamen illi magnum faciunt adminiculum contra articulantem, maximè si cum iuramento dati sint; *Gregor. & add. ubi supra, & decis. 215. Buratt. & add. decis. 600. Duno. est. decis. 672.* Adhuc tamen intrat eadem inspectio, an positiones, data sint ab ipso principali, cum sæpius dari soleant per Causidicum; Benè verum quod illo casu minor intrat dubitandi ratio, quoniam danda sunt medio iuramento, præstandum est ab ipso meto principali, quod vel à procuratore cum mandato speciali inserto ipsarum positionum tenore; Nisi mandati præsumpti argumenta accedant *Buratt. decis. 566. cum aliis collectis per prædicum, Ridoiphin. cap. 10. par. 1. ex num. 70.**

Verum pariter nimium circumspectè procedendum est circa præiudicia ex huiusmodi specie confessionis resultantia, quando ea gravia sint, quoniam reflectendum est ad qualitatem personarum, dum idiotæ, ac mulieres, totum agunt in fide Causidici ignorando, quid in positionibus contineatur; Prorsusque erroneum est, pariformiter in omni casu, cum eisdem generalitatibus, in hac materia

procedere, cum id iudaismi speciem potius redoleat ita desumendo præiudicialem confessionem eius, qui verè confessus est, ac eius qui nunquam confessus est, vel id confiteri nunquam in animo habuit, eo quia positiones pro frequentiori contingentia efformari solent per Causidicos, quorum magna pars, totum id quod scit, vel agit, scire dicitur per simplicem traditionem, & praxim, seu per formularia, idè quæ ad id est reflectendum.

10 Rigor etenim regulæ prædictæ, quod ponens fatetur, probabilem habet rationem, inspecta origine Siquidem Romani Imperii antiquis temporibus, in quibus leges civiles prodierunt in usu erant interrogatoriæ actiones, quod scilicet ipsemet Actor personaliter ac per se ipsum coram Judice, Reum interrogabat; Idè quæ super iis, quorum certam scientiam habere præsupponeret, interrogations fiebant, atque si dolosè ac mendaces fierent in pænâ doli, ac mendacii pro confitente habendus erat.

11 Ac etiam quia, ut in sinuatur infra in iuramenti sede *infra disc. 25.* ac alibi pluries, quando iuramenti præstatio introduci cepit, cui idem Jus Civile, fortius verò Canonicum ad eò magnas tribuit operationes, illud cum magna maturitate, ac solemnitate præstatur, ob graves pœnas quibus perjurus subiacebat, & ob magnam infamiam notam, quam incurrebat, idè quæ non nisi causa cognita, & cum summo ac maturo iudicio, & consilio præstatur, Hodie autem redoleat meram ceremoniam, seu formalitatem, ad eò transierit in clausulas de Notariorum stylo apponi solitas; Et consequenter, cessante dictæ regulæ utraque ratione, erroneum est, cum illa mordicus, ac generaliter in omni casu pariformiter procedere; Atque in hoc versari debet officium, vel arbitrium iudicis, in quo propterea, desideranda quidem est scientia juris, magis verò prudentia pro eiusdem juris congrua applicatione.

12 Ubi verò antiquam formam interrogatoriæ actionis hodie raram, utpote ad obligationem respondendi positionibus redactam, collitigans servare velit, non poterit altera pars negare responsum, *Latè colligit idem prædicus Ridoiphin. dicto cap. 10. par. 1. ex num. 58. apud Coccon. decis. 1081. Franch. dec. 220. Rovit. pragm. 8. de ord. iud. Buratt. decis. 882. dec. 334. par. 1. rec. circa fin. ubi quod non tenetur respondere post publicatas attestaciones.* Nimum verò commendabile videtur ut iste usus introduceretur, quoniam ita multæ refecarentur lites, atque tot cessarent perjuriam, quæ indies committuntur, dum (ut diuturnæ forensis vitæ exercitium me docuit) ipsi principales; Vel iudicii calore metuentes; Vel majorem habentes conscientie timorem, quam illi Causidici, qui rabula forenses dici merentur, per quorum manus huiusmodi positiones, ac responsum transire solent, non de facili audeant interrogare minus vera, minusque interrogati respondere, dum juxta quotidianam praxim, usus positionum hodie omninò inutilis remanet, ad eò ad aliud non deserviat, nisi ad calumniarum fomentum; ob tot disputationes, quæ desuper assumuntur, tam super ipsarum positionum impertinentia, & refecatione, quam super responsum, & an illæ sint præcisæ, atque in ea forma, in quo esse debere, illius loci vel Tribunalis praxis exigat, atque super his cum magno sumptu ipsarumque rabularum impinguatione, magnaque temporis jactura sine profectu, eamdem ferè unquam praxis docet, ut huiusmodi confessiones, vel responsum, litibus finem imponant.

Hinc sanctius esset eas abolere, dum (ut præmissum est) ad aliud non deserviunt, nisi ad calumniarum

14 niarum fomentum multorumque perjuriarum incursum (quamvis ut alibi advenit) iste perjuri reatus apud Sacros Canones, & antiquos Sanctos P.P. adeo gravis, & execrandus, hodie in defuetudinem abiisse videatur, tam in hujusmodi actibus judicialibus, qui cum juramento à colligantibus fiant, quam etiam circa illud quotidianum, ac pene generale periurium, quod debitores, alique contrahentes incurrunt, non faciendo statuto tempore debiti solutionem cum juramento promissam, sive alia contractus juratos non adimplendo; Adeo ut neque ipsi contravenientes in confessione sacramentali in qua etiam levitates fateantur, de hoc se culposos agnoscant; Minusque ipsi confessarii levitatum pariter scrupulosi indagatores, de his interrogent, vel moneant; Ideoque tam causa, quam effectus hujusmodi positionum, hodie omnino cessare videntur, atque res inutilis remanet, prædictorum malorum effectuum potius productiva.

Datur autem in aliquibus regionibus, præsertim verò in Regno Neapolitano, quædam species confessionis specialis, in debitis conventionalibus, per 15 obligationes scilicet penes acta, quibus propterea parata datur executio, huic rationi innixa, quod in confessum in iudicio alia non sunt partes Judicis, nisi in exequendo; Ad eodè ex insinuatis supra incitatione Rubrica, nulla etiam prævia citatione ad executionem de facto deveniatur, Id autem erroneum est ex rationibus ibidem ponderatis, & alibi, *suprà disc. 9. & tit. de credito disc. 1. 6. & infra in eo disc. in quo agitur de iudicio executivo personali.*

16 Altera est generalis species confessionis, quæ dicitur extrajudicialis, ut potè facta extrajudicium Istaque subdividitur, inter illam, quæ fiat Parte præsentem, & alteram, quæ fiat absente Parte; Atque in utraque specie intrat eadem regula generalis, quod scilicet in his casibus, in quibus confessio judicialis non probat, neque præjudicat multo minus probat, vel præjudicat ista extrajudicialis, quæ est longè minoris ponderis, & efficacia; Ideoque omnia, quæ apta sunt elidere confessionem judicalem, multo magis elidunt extrajudicalem, quæ absque dubio est minus efficax seu præjudicialis.

17 Dantur etenim casus, in quibus confessio extrajudicialis, etiam seriò facta, Parte præsentem, atque concludenter probata, etiam per instrumentum publicum, non attendatur, atque inefficax reputetur, Ut contingit in minoribus, & mulieribus, aliisque personis, quæ iuxta frequentem, Italia præsertim, usum inhabilitate sunt ad contrahendum, aliosque actus præjudiciales faciendum absque certis solemnitatibus, ex regula, quod prohibitus alienare, sive alium contractum præjudicalem facere est prohibitus etiam facere illas confessiones, ex quibus resultent effectus præjudiciales, ne ita fraus legi fiat, atque id quod directè prohibitum est, indirectè sequatur. *Fusar. quest. 694. Gregor. & add. decis. 188. Buratt. & add. decis. 560. pluries sub tit. de alienat. & contract. prohib.*

18 Et tamen confessiones iudiciales, aliaque acta iudicialia, sine huiusmodi solemnitatibus, attenduntur, ac præjudicant, dum præsentia iudicis, ipsiusque iudicii calor tollunt illam suspensionem dolis, vel metus, aut seductionis, quæ in actibus extrajudicialibus per legem præsumitur in hujusmodi personis, quæ per ipsam, imbecillis, vel imperfecti iudicii reputantur. *Buratt. decis. 301. tit. de herede dis.*

19 Id autem respectu actorum judicialium, pluries in facti contingentia dicere consuevi, ac practicari *Card. de Luca de iudiciis & judicialibus.*

obtinuit ut recipiendum sit, in illis actibus, qui verè cum calore iudicii, atque cum iudicis præsentia, & auctoritate, maturè ac seriò fiant, adeo ut congruat suprà insinuata ratio differentia, dum videmus, quod etiam in judicialibus, lex provideri voluit de curatore ad lites, minores, quos imbecillis iudicii reputavit, non providendo mulieres majores, eo quia ipsa lex communis (excepto Velleiano) viris eas exæquavit, eandemque contrahendi, vel disponendi liberam dedit facultatem; Undè propterea quando lex municipalis (ita regionis moribus, vel rerum experientia docentibus) mulieres minoribus exæquet, eadem consideratio habenda videtur, illis actibus exceptis, in quibus iudicii calor talis sit, ut æquipollenter, & fortè magis suppleat legis municipalis solemnitates, sive cesset illa ratio, vel suspicio, ob quam illa adinventæ sunt.

Ita igitur spectata dicta ratione, non autem in sola generalitate verbali ista conclusio capienda est, cum de facili, sub prætextu alicujus affectati actus judicialis, putà dandi positiones inconsultas, vel inconsultè illis respondendo, aut paritet inconsultò aliquam productionem faciendo, vel se enunciando alicujus heredem, cum similibus, fieri possit eadem fraus, Ideoque in ista quoque, prout in omni alia materia, mea fuit consuetudo dicendi, ut reflecti debeat principaliter ad legis rationem, seu finem, vel effectum, ob quem forma introducta est, illam præ oculis propositionem habendo, quod lex ædita non est super verbis, sed super rebus, dum verè judicialis confessio ea solum dicitur, quæ fiat prævio iudicis præcepto, vel calore, atque aliàs etià apud acta voluntaria confessio, pro extrajudiciali habenda est, *decis. 27. par. 9. rec. Bich. deci. 250. n. 20. & dicto disc. 1. 4. tit. de herede.*

Quatenus itaque pertinet ad illam confessionem extrajudicalem, quæ si esset judicialis afficeret, adeo ut sola dubitandi ratio, ex dicta qualitate resulteret, quod extrajudicium facta sit; illa pariter distinguitur in duas species; Unam scilicet, quæ fiat Parte interessata præsentem; Et alteram quæ fiat Parte absente.

20 Prima species, præsupposita illius, perfecta & concludenti probatione, adeo ut quæstio solum sit super eius operatione vel efficacia, plenè & concludenter probat, atque in ea intrat initio insinuatum axioma, quod nulla major probatio, quam proprii oris confessio, attento etiam rigore juris civilis, quod in ista confessione extrajudiciali Parte præsentem, non discordat à jure canonico, *apud proximè infra allegãdos de alia specie loquẽtes dec. 191. p. 12. rec.*

21 Atque inter modos confitendi, recensetur etiam illa species confessionis, quæ inter absentes fiat, eo modo quo humanum ingenium mutuam absentium alloquutionem introduxit, per epistolas scilicet familiares, quoniam ubi epistola (ex-gr.) debitoris directè scripta sit creditori, in ea fatendo debitum, tunc dicitur adesse confessio extrajudicialis Parte præsentem; Quando verò scripta sit tertio, dicitur confessio Parte absente, de cuius efficacia in hac specie epistolarum inferius agitur, *infra.*

22 Altera verò species confessionis extrajudicialis Parte absente, juris civilis dispositione attendita, juxta unam opinionem, nullum constituit gradum probationis; Juxta verò alteram eam semiplenam tantum facit.

Verum ex quadam æquitate canonica, quæ in Romana Curia recepta est, etiam ista species confessionis, perfectam, & concludentem inducit probationem, quasi quod canonica æquitas, non attendat formalitates, vel subtilitates juris civilis, sed contentetur sola veritate naturali, qua acc-

accidente, debitorem cogat ad solvendum quod debet, vel creditorem repellat à petitione eius, quod ipse falsus sit non deberi, vel solum esse ad occurrendum peccato, sine quo, unum vel alterum fieri non potest. *Burrat. decis. 901. & 928. decis. 12. par. 7. rec. decis. 63. par. 11. rec. tit. de credit. disc. 79. & in aliis, de quibus infra.*

23 Ita verò æquitas, admixtum habet rigorem ab eiusdem Curia praxi inductum, circa modum probandi huiusmodi confessionem, ut scilicet illa plene, & concludenter probari debeat per testes bene contestes de loco, tempore, & verbis. *Royas decis. 213. Burrat. & add. dec. 113. 294. & 341. & 458. Bich. decis. 354. dicto disc. 79. de credit.* Difficultate cadente ubi agatur de pluribus, & geminatis confessionibus successivis, an scilicet admittantur testes singulares, cum ea singularitate, quæ dicitur adimiculativa, non autem oblativa, quia nempe unus deponat de una confessione facta in uno loco vel tempore, & alter de altera; Atque in hoc aliqua dignoscitur opinionum varietas; Aliquibus affirmantibus; aliis verò negantibus; Probabilis autem videtur, ut desuper certa regula generalis cuicumque casui applicabilis statui non valeat; Ideoque error est, unam vel alteram opinionem generaliter, pro confucto inepto pragmatico stylo simpliciter, ac indefinite sequi, quoniam retento alias insinuato principio, quod universa hæc materia arbitraria sit pro singulorum casuum qualitate, & circumstantiis regulanda, inspicendo scilicet principaliter modum, vel occasionem confitendi, an serio, & mature pro recognitione veritatis confessio facta sit, vel potius ex alio incidenti, cum aliquo amico, singulariter atque ad alium finem ita opinando, quod utpote fiducialiter facta cum uno, apta non sit præjudicare alteri, reflectendo etiam ad verisimilitudinem, vel inverisimilitudinem, aliaque veritatis adimicula, vel argumenta pro facti qualitate.

Et præsertim in hoc proposito confessionis extrajudicialis Parte absente, probata per testes singulares, prædicta singularitate adimiculativa, super confessata solutione unius termini pensionis per Titularem, ad effectum, ut ita pensionarius obtineret ad eam in hac materia proficuum remedium summarissimum possessorii retinendæ seu manutentionis; Dicebam scribens pro titulari confitente, magnam in hoc proposito differentiam constituendam videri inter confessionem positivam debiti, & alteram solutionis, quando ista non tendat ad absolvendum & liberandum, ut est illa creditoris favore debitoris, sed tendat potius ad magis obligandum vel præjudicandum ut supra, quoniam non de facili quis positivè fateatur se debere id quod non debet, Potissimè exprimendo causam debendi, sine qua, confessio non relevaret; E converso autem de facili sit confessio solutionis debiti, cuius jam certa sit probatio per instrumentum vel aliud documentum, quoniam de facili debitores, majoris existimationis gratia, sive ut se liberent ab instantiis fidejussorum, vel expromissorum, vel amicorum, seu nuntiorum creditoris, dicunt solvisse, cum reverà non solverint, ut frequens, & quotidiana praxis docet. *agitur in Albanen. pensionis sub tit. de pension. in supplemento.*

24 Asperum autem videtur id, quod aliàs in facti contingentia Rota firmavit, ut scilicet epistola familiaris, quæ tertio fiducialiter conscripta sit, atque ab isto, contra leges amicitie, vel congruentiæ, creditori tradita, habere debeat vim confessionis extrajudicialis Parte absente, ad eam, ex prædicta

æquitate canonica sufficiens esse debeat ad concludentem probationem, *sub tit. de credito disc. 79. Rot. decis. 191. num. 8. par. 12. Cels. decis. 264. nu. fin.*

Super confessione etiam tertii quæstiones frequenter cadunt, an tertio præjudicent, ubi præsertim confitens non sit omnino extraneus, sed reputetur tertius, ad differentiam auctoris, cuius confessio probat in præjudicium hæredis, vel alterius, qui jus suum metiatur, omnino dependenter à confitente, sed veniat independenter jure suo; Ut (ex gr.) sunt tutor, curator, procurator, vel alter administrator, sive Prælatus, aut Rector Ecclesiæ, ac etiam hæres gravatus, seu fideicommissarius, vel prædecessor in officio, vel in beneficio, aut in feudo pacti, & providentiæ cum similibus, ac etiam cedens in præjudicium cessionarii, vel debitor in præjudicium creditoris &c. Et tunc regulariter ista confessio non præjudicat, nisi accedant sufficientia adimicula, quorum pondus, vel efficacia certam non habet regulam, sed à facti qualitate, & circumstantiis pendet, eo modo quo generaliter habemus in confessione dotis receptæ, aliisque similibus prohibitis; *Mantic. decis. 39. Burrat. dec. 733. Royas decis. 488. & sequ. add. ad Burrat. decis. 453. decis. 27. par. 9. rec. cum in qua habentur tit. de feud. disc. 49. & tit. de fideicommiss. disc. 172. & sequ. & tit. de dote disc. 159.* Quoties enim præjudicare potest sententia, vel transactio, quæ sententiæ ac rei judicatæ vim habet, præjudicat etiam confessio. *Burrat. decis. 792. cum aliis proximè supra.*

26 Cum autem confessio cum aliqua modificante, vel excusante qualitate fieri soleat, frequenter in praxi audiuntur quæstiones, an divisioni locus esse debeat, ad eam rejecta qualitate, si extrinsecus ea non justificetur, confessio pura remaneat, ideoque veritatem contra confitentem probet; Idque de more, ut in omnibus, varias habet opiniones; Ea tamen probabilior, magisque communiter recepta videtur, quæ distinguit inter causas criminales, & civiles, ut primo casu rectè intret divisio, ideoque si quis fateatur homicidium, quod tamen ad sui defensionem, vel ex alia causa excusante, aut temperante poenam, fecisse asserat, tenebitur de homicidio, si qualitatem excusantem non justificet; *Farinac. quæst. 81. de Marin. resol. 83. lib. 1. cum aliis de quibus proximè infra.* Quamvis ad effectum poenæ ordinariæ id excusare soleat, quando criminis alia non urgeant gravia inditia.

In altero autem casu confessionis in civilibus; Una opinio, simpliciter ac indefinite divisionem negat, quodque confessio individua sit; Altera vero distinguit, an qualitati resistat, nec ne juris præsumptio, ut in casu resistentiæ intret divisio, atque rejecti possit qualitas, secus autem, ubi hæc non urgeat, *Gregor. & add. decis. 92. & 200. Burrat. & add. decis. 190. & 730. decis. 434. & 442. par. 5. rec. Bich. decis. 380. num. 18.* Verius tamen pro meo sensu videtur, ut ista facti potius quæstio dicenda sit, quæ proinde certam, ac generalem regulam, cuicumque casui applicabilem non recipiat, sed pro singulorum casuum circumstantiis prudenti, ac recto, benèque regulato iudicis arbitrio, non autem ex illo affectu, & voluntatis, quæstio decidi debeat, considerando potissimè qualitatem confitentis, & an sinceritati, vel captioni adjecta qualitas referri mereatur; Sive an substantiæ, seu veritatis debiti confessio nuda sit, vel potius aliorum habeat adimiculorum fomentum; Ideo.

Ideoque clarus videtur error cum solis generalitatibus juxta pragmaticum stylum procedere, cum potius ratiocinatae partes circa ponderationem circumstantiarum, in hoc praeipue videantur.

Contemporanea tamen debet esse qualitas; Nil enim refert, ut quis post confessionem jam pure emissam, adjiciat qualitatem, cum tunc in nulla consideratione habeatur, dum tollere non valet effectum jam ex ea consummatum.

De confessione debiti facta in testamento, resolvenda in legatum revocabile, & quid ubi juramentum accedat, in materia crediti, & debiti particulariter agitur; ideoque ibi videndum est. *tit. de credito dist. 80.*

Adnotatione autem dignae non sunt aliquae hodie receptae, nimirumque vulgares propositiones; Puta ut confessio auctoris praedictet heredis vel alteri successori dependenti, qui a confitente suum jus metiatur; Quinimod etiam si de jure proprio, ac independenti agat, quoties qualitatem habeat hereditariam contententis, eamque cum inventarii beneficio, ac redditione rationum non exuat, ut praesertim in fideicommissaria materia, & in illa heredis frequenter advertitur.

Super procuratoris, vel alterius administratoris confessione, quaestio cadere solet, an praedictet, sive, an sit revocabilis, & quomodo; Atque regula est, ut non praedictet, sive quod revocari valeat etiam non doctio de errore, quoties mandatum speciale ad confitendum non accedat; Nisi conjecturis, ac vehementibus administrulis confessio suffulta sit; Verum de super certa regula statui non potest, cum ex facti qualitate, & circumstantiis totum pendeat, ideoque in singulis casibus, diversum est, ac particulare iudicium, *Mantic. decis. 302. v. est. & add. lib. 5. cap. penul. Buratt. decis. 374. 466. 551. & 566. decis. 172. par. 11. rec. & sapus.*

In beneficiis autem, unius Partis confessio, veritatem non probat favore alterius, qui in ea tantum suam fundet intentionem, quam in canonico, & legitimo titulo, non autem in confessione colligantis fundare debet; Bene tamen veritatem probat in accidentalibus pro tituli canonici justificatione, vel eiusdem adminiculo. *Geminian. conf. 38. decis. 62. nu. 5. par. 10. rec.*

Eademque distinctio adhibetur, ac recepta est in materia fideicommissaria, ut scilicet Partis confessio apta non sit inducere fideicommissum, ubi non adit, minusque operari, ut sub eo cadant ea bona, quae cadere debere aliunde non constet; Vel quod exinde tantum personae legitimae probata sit; Bene tamen, aliis probationibus quamvis imperfectis, magnum praebet fomentum confessio intercessit, sive pro interpretatione in ambiguo attendenda est, *sub tit. de fideicommiss. pluris.*

In iis quoque casibus, in quibus regulariter confessio probat, atque contententi praedictet; In eo solum attendenda est, super quo principaliter prodierit, non autem in eo, quod incidenter, ac ad alium effectum. *Surd. decis. 250. ubi Hodiern.*

Et in summa, universa ista materia confessionis in civilibus, (de quibus tantum agitur) facti potius quam juris censenda est, erronee ex solis generalitatibus regulanda, cum revera, ex prudenti ac recto, beneque regulato iudicis arbitrio singulorum casuum circumstantiae rem decidere debeant;

Potissime vero, an verisimilitudinis, vel inverisimilitudinis fomentum accedat.

Card. de Luca de iudiciis & judicialibus.

De probatione per rei aspectum, seu per evidentiam; Sive per mappas, & tabulas geographicas.

S U M M A R I V M.

- 1 Probatio per evidentiam est magna.
- 2 De praxi circa accessum iudicis super faciem loci, & in quibus materiis iste accessus praticetur.
- 3 Quid in hoc gerendum sit per Iudices probos, & de inconvenientibus quae de super praxis docet.
- 4 Dieta legalis qualis sit pro salario Iudicis in hoc accessu.
- 5 An officialis plura explicando negotia in eodem itinere plures dietas, vel plura emolumenta exigat.
- 6 De stylo Congregationis Baronum super estimatione Castrorum.
- 7 Declaratur conclusio de qua numer. 1. & quando probatio per aspectum probet.
- 8 De mappis geographicis quando, & quomodo probent, & de diversis mapparum speciebus.
- 9 In quibus deferendum sit iudicio peritorum.
- 10 De questionibus distantiae, seu maioris vicinitatis, aut comprehensioris loci intra fines diocesis, vel provinciae.
- 11 Quomodo finium quaestiones decidi debeant, & de consensibus publicis vel perpetuis.
- 12 De eodem, & quae regula in dubio teneri debeat.

DISC. XXIV.

Magna quoque, ac certa reputatur ista species probationis per evidentiam rei, utpote tanquam species probationis infallibilis, non subiecta falsitatibus, & alterationibus, quibus subiacent aliae species, de quibus infra, dum rei veritatem oculis propriis Iudex inspicere potest. *Mantic. decis. 79. Buratt. decis. 367. & 790. decis. 197. par. 8. & decis. 86. par. 9. rec. Orthob. dec. 62. Dunozei. decis. 655. decisione 105. par. 12. rec. dec. 7.*

Ideoque, ubi quaestio sit super iis, quae ab evidentia seu rei aspectu pendeant, ut praesertim contingit in questionibus consinium vel servitutum aut retractuum; Praxis est, ut per Iudicem fiat accessus super faciem loci, cum Notario, aliisque ministris, ibique Partibus, earumque peritis, & defensoribus auditis, inspiciat quomodo facti veritas se habeat; Ac propterea praxis est, ut huiusmodi accessus, qui utraque Parte vel una earum petente, faciendus est, decernatur pro certa die, & hora, ipsis Partibus intimanda, ut super faciem loci se quoque cum earum defensoribus, ac peritis, int. er venire valeant, atque Iudicem informare, sin minus actus invalidus reputatur; Potissime quia ibidem testes informati vel periti (quandò ita subiecta materia exigat) examinari solent; Ideoque necessaria pariter est Partium citatio ad videndum eos iurate.

Bene verum quod, quandoque per probos, & Dei timoratos Iudices, mercaturam super iudicio facere nolentes, gravando Partes gravibus expensis, quas huiusmodi accessus, extra Civitatem, seu locum differentiae, importare solent, quodò subiecta materia ita patiat, quod se probatio situationis, vel status rei per testes, & scripturas, vel per mappas

G 3 geogra-